

ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ ХДУ

У статті розглянуті історичні передумови створення в ХДУ факультету фізичного виховання та спорту, його становлення, розвиток, ключові імена, події.

Ключові слова: факультет фізичного виховання та спорту, історія

The article examines the historical prerequisites for the creation of the Faculty of Physical Education and Sports at KSU, its formation, development, key names, and events.

Key words: faculty of physical education and sports, history

Актуальність. Невід’ємною і важливою ланкою освітянської галузі в Україні є функціонування вищих закладів освіти. На півдні України – це Херсонський державний університет. Університет сьогодні не тільки є осередком навчання та науки, але й перспективним, розвиненим та сучасним місцем олімпійського спорту. Актуальним дослідження може бути з огляду на те, що саме у 2024 році факультет фізичного виховання та спорту ХДУ буде святкувати 30-річчя свого створення.

Мета і завдання дослідження: узагальнити, простежити та показати процес створення, становлення та подальшого розвитку факультету фізичної культури та спорту ХДУ.

Результати дослідження. У 1991 році, коли Україна стала незалежною країною, в системі фізичної культури і спорту розпочався новий етап розвитку. Його характерною ознакою був занепад, що виник внаслідок економічної та фінансової кризи початку 90-х років минулого століття.

У науковій праці В. Вербицького «Про історію становлення та розвитку фізичної культури в Україні» наведені факти щодо зменшення кількості спортивних організацій та людей, які займалися масовим та професійним спортом в Україні часів початку незалежності.

Стан системи фізичного виховання в Україні протягом 90-х років було охарактеризовано у державній програмі «Фізичне виховання – здоров’я нації», яка була затверджена Указом Президента України (1 вересня 1998 р.). Зокрема, у ній зазначалося, що за період з 1991-1998 років «...кількість організацій та установ, у яких проводилася фізкультурна робота, зменшилась на 15,5 тис. одиниць, на 5,7 тис. осіб скоротилась кількість спортивних інструкторів, більше ніж на 56 % зменшилась чисельність робітників, які займалися спортом» [1, с. 227].

Саме наприкінці 80-х років розпочався процес зниження кількості залучення дітей і підлітків до занять у спортивних секціях та ДЮСШ. На початку 1990-х років минулого століття кількість такої молоді скоротилося на 620 тис. осіб [1, с. 227].

Важке економічне становище змусило змінити свою професійну сферу діяльності або виїхати за межі України велику кількість тренерів та інструкторів зі спорту, а також діючих спортсменів.

Значне обмеження, подекуди і взагалі відсутність фінансування галузі спорту, призвели до занепаду, пошкодження та руйнування стадіонів, спортивних залів та інших спортивних об'єктів.

Масове зuboжіння населення України в ті роки призвело до применшення престижу здорового способу життя та деградації фізичної культури і спорту.

В. Вербицький у праці «Історія фізичної культури та спорту в Україні» наводить такі цифри: «Згортання спортивної роботи негативно вплинуло на здоров'я трудового населення, дітей та підлітків – майже 90 % дітей та молоді мали відхилення у здоров'ї, 50 % – незадовільну фізичну підготовку, близько 70 % дорослого населення – низький та нижчий, ніж середній, рівень фізичного здоров'я» [1, с. 227].

Не зважаючи на проблеми розвитку фізкультурно-спортивної роботи на початку становлення незалежної України, у 1994 році в Херсонському державному педагогічному інституті ім. Н.К. Крупської було відкрито факультет фізичного виховання та спорту. Розглянемо передумови, що сприяли цьому рішення.

Перше десятиріччя розвитку фізичної культури і спорту після оголошення незалежності у країні в цілому та в області зокрема характеризується значними проблемами, пов'язаними, в першу чергу, з глибокою економічною кризою. Але не зважаючи на різні соціальні, економічні, політичні та інші чинники фізкультурно-спортивний рух у Херсонській області продовжував розвиватися та збагачувався [5, с. 8].

Не дивлячись на такі негативні тенденції студентський спортивний рух на Херсонщині мав певні успіхи. Не була остронь і спортивна спільнота ХДУ.

Науковці С. Степанюк та В. Коваль у свої дослідженнях констатували, що Херсонщина завжди славилася своїми спортивними традиціями.

Вони зазначили, що водні види спорту, легка атлетика, стрільба з лука, кульова стрільба тощо протягом значного часу були представлені херсонськими спортсменами на змаганнях різного рівня: Олімпійських іграх, чемпіонатах світу та Європи, всесоюзних змаганнях, Спартакіадах народів СРСР [4, с. 110-113].

Відомі багатьом імена та прізвища херсонських спортсменів: Іван Сотніков, Валерій Борзов, Сергій Чухрай, Сергій Пострехін та їх тренерів: Михайло Сотниченко, Борис Войтас, Едуард Колибельников та інших.

1983-84 роки для спортивного колективу інституту стали особливо «врожайним» на нагороди.

У 1984 році збірна команда Херсонського державного педагогічного інституту імені Н.К. Крупської з веслування на байдарках і каное отримала золоті нагороди на студентських іграх та на чемпіонаті серед вищих навчальних закладів УРСР. Також студенти-спортсмени ХДПІ імені Н.К. Крупської завоювали срібло у фінальній частині студентських ігор із веслування, що проходили у Литовській РСР. Там змагалися вищі навчальні заклади колишнього СРСР [2, с. 32].

Тренерами цієї команди були: заслужений тренер УРСР В. Батенко, майстер спорту міжнародного класу В. Савченко.

У своїй науковій роботі С. Степанюк звертає увагу на чинники, завдяки яким було досягнуто високих результатів у студентських змаганнях, учасниками яких були представники херсонського вишу.

Колектив дослідників зазначає: «Командним успіхам веслувальників сприяли високі спортивні результати переможців студентських ігор: триразового чемпіона світу, майстра спорту міжнародного класу Сергія Колоколова, майстра спорту Вадима Батенка, Олега Куктина, Володимира Гавриленка» [2, с. 32].

З огляду на спортивні успіхи, що здобули студенти ХДПІ імені Н.К. Крупської у 1988 р., при Херсонському державному педагогічному інституті відкрили Центр олімпійської підготовки з веслування на байдарках і каное.

Заразом однією з передумов створення зазначеного вище центру було намагання поєднати навчальний процес із тренувальним спеціально для висококваліфікованих спортсменів.

«Говорячи про досягнення ХДПІ в галузі фізичної культури й спорту на той час, слід відзначити, що подібний ЦОП в УРСР, окрім Херсона, існував лише в Києві (Київський інститут фізичної культури і спорту)» [2, с. 32]. Наведені факти свідчать про те, що керівництво ХДПІ приділяло велику увагу фізичній культурі, спорту та їх розвитку і професійному зростанню в стінах рідного інституту.

Активну роботу з лобіювання відкриття факультету фізичного виховання та спорту при ХДПІ проводив голова спортивного клубу Херсонського державного педагогічного інституту Валентин Сабадаш.

Валентин Іванович Сабадаш – з 1975 по 1994 роки займав посаду голови Спортивного клубу ХДПІ ім. Н.К. Крупської. Він є Заслуженим тренером України з веслування на байдарках і каное. Необхідно зазначити, що робота спортивного клубу під його керівництвом, була неодноразово

визнана найкращою серед педагогічних закладів СРСР й УРСР, за що ХДП ім. Н.К. Крупської був неодноразово нагороджений Центральною радою добровільного спортивного товариства «Буревісник» дипломами I ступня та перехідним Червоним прапором.

Також в 90-х роках минулого століття на Херсонщині гостро постало питання підготовки фахівців фізичного виховання для загальноосвітніх шкіл. Річ у тім, що таких фахівців здебільшого готував Миколаївський державний педагогічний інститут на факультеті фізичного виховання та спорту. І переважна більшість херсонців, які закінчували цей факультет не поверталися на малу батьківщину, а залишалися працювати на Миколаївщині.

Наприклад, дворазова чемпіонка Олімпійських ігор у Барселоні Тетяна Лисенко, випускниця Херсонського училища олімпійського резерву, але закінчила Київський державний інститут фізичної культури. Срібний призер Олімпійських ігор у Сеулі Сергій Кірсанов закінчив Миколаївський державний педагогічний інститут ім. В.Г. Белінського. Бронзова призерка у командному заліку Олімпійських ігор у Барселоні Людмила Аржаннікова закінчила Львівський державний інститут фізичної культури [7, с. 8,13,26].

Саме такі обставини стали передумовою для рішення про відкриття факультету фізичного виховання та спорту в ХДП.

У результаті спільної праці керівництва вишу та Херсонського обласного управління освіти у 1993 році було відкрито спеціальність «ПМСО. Біологія та фізичне виховання».

А вже у 1994 році на базі цієї спеціальності було відкрито факультет фізичного виховання та спорту. Факультет фізичного виховання та спорту почав функціонувати на базі кафедри фізичного виховання ХДП. В той час очолював згадану кафедру Геннадій Овчаренко, який мав тоді спортивне звання майстра спорту [4, с 110-112].

На створеному факультеті запрацювали нові кафедри: теорії та методики фізичного виховання та спортивних дисциплін.

Завідуючим кафедри теорії та методики фізичного виховання став майстер спорту, кандидат педагогічних наук, доцент О.Б. Пришва [4, с.112]. Склад кафедри: доктор педагогічних наук, професор Л.П. Сергієнко, кандидати наук: В.В. Бевзюк, Г.П. Голобородько, В.М. Дворецька, О.Г. Лановенко, старші викладачі І.В. Маляренко та Т.І. Микерчук викладач О.М. Гетьманська.

Завідуючим кафедри спортивних дисциплін став майстер спорту, кандидат біологічних наук, доцент В.С. Бевзюк.

Згодом до кафедри спортивних дисциплін, за рішенням керівництва вишу, приєдналася кафедра фізичного виховання, яка мала тоді статус загальноінститутської. Цю кафедру очолював старший викладач М.Д. Недбайло.

Кафедра була у складі: доцент В.І. Сабаш, доцент В.Ф. Петриченко, В. Скворцов – майстер спорту міжнародного класу, старший викладач. Майстри спорту – С.О. Дубровна, І.І. Зайцев, С.І. Куцегуб, О.О. Смоленський, О. Еделєв Ю.М. Франкевич, Ю.М. Ємельянов, Ю.Воронцов, який мав звання Заслужений тренер України. Працював на кафедрі і керівник спортивного клубу М. Одинцов, а також ветерани кафедри: О.В. Бороменський, Є.І. Безгребельна, Л.В Гаврильченко, О.Г. Шалар, М.І. Швидкий [4, с.112].

Вже через два роки після створення факультету фізичного виховання та спорту його студенти Андрій Борзуков, В'ячеслав Куліда, Катерина Юрченко приймали участь у XXVI Олімпійських іграх 1996 року в Атланті. [6, с. 8-9]

У 1998 році відбувся перший випуск молодих фахівців факультету фізичного виховання та спорту. Випускниками були 37 спеціалістів. В школи Херсонської області було направлено 32 випускники.

Цікаву статистику щодо перших випускників наводять у своєму дослідженні С. Степанюк та В. Коваль.

«Слід відзначити, що серед перших випускників 6 студентів мали звання майстер спорту міжнародного класу, 18 – майстер спорту, 7 – кандидат в майстри спорту, 1 першорозрядник. У наступному, 1999 році, 34 фахівців з 42 випускників розпочинають трудову діяльність в школах та в ДЮКФП міста та громадах області» [4, с. 112].

Висновки: Передумовами створення факультету фізичного виховання та спорту у Херсонському державному педагогічному інституті було зумовлено: розвитком спортивного руху на Херсонщині; досягнення Херсонського державного педагогічного університету у спортивно-масовій роботі; необхідність підготовки спеціалістів у галузі фізична культура і спорт з числа мешканців Херсону та Херсонської області для забезпечення навчальних закладів, спортивних шкіл, спортивних товариств якісними та фаховими спеціалістами; надання можливості висококваліфікованим спортсменам поєднання навчання по спеціальності у поєднанні з тренувальним процесом Створення факультету було зумовлено намаганням розвитку спортивного руху Херсонщини. Забезпечення навчальних закладів, спортивних шкіл, спортивних товариств якісними та фаховими спеціалістами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вербицький В.А. Бондаренко В.А. Історія фізичної культури та спорту в Україні: навчальний посібник. Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2014. 340с. URL: <https://is.gd/3CzrWd>

2. Степанюк С.І., Городинська І.В., Грабовський Ю.А. Розвиток фізкультурно-спортивного руху в Херсонському державному університеті. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*: Зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки: У 3 т. /Уклад. А.В. Цьось, С.П. Козіброцький. Луцьк: РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2012. С.31-33.

3. Степанюк С.І., Гречанюк О.О., Маляренко І.В. Ткачук В.П. Історія фізичної культури: навчально-методичний посібник для здобувачів ступеню вищої освіти «бакалавр» денної та заочної форм навчання спеціальностей 014.11 середня освіта (фізична культура), 017 фізична культура і спорт. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2016. 272 с. URL: <https://is.gd/wN7Gzk>

4. Степанюк С.І., Коваль В.Ю. Факультет фізичного виховання та спорту ХДУ – історія і сучасність. *Науково-педагогічні проблеми фізичної культури*. Випуск 4 URL: <file:///D:/493820.pdf>

5. Спорт на Херсонщині: рек. покажч./ Херсонський державний університет; //Л.М. Кончак, О.М. Блінова; ред. Н.А. Арустамова; бібліогр. ред. Л.С. Воїнова. Херсон: ХДУ, 2013. 31 с. URL: <https://is.gd/adibTy>

6. Олімпійська гордість Херсонщини Біобібліографічний довідник Херсон, 2013. URL: <https://unalib.ks.ua/files/unalib/File/resources/olimp.pdf>.

Науковий керівник кандидат педагогічних наук, доцент Грабовський Ю.А.